Hårderups posten

Nr. 11. — November 1981
5 kr.

Kan ni tänka er ett ånglok med åtföljande vagnar tuffa fram genom detta landskap på gränsen mellan Skumparp och Hårderup? Det har faktiskt varit meningen en gång.

JÄRNVÄGEN SOM ALDRIG BLEV BYGGD

Av Bertil Persson
Starrarp

I början av 1900-talet fanns det långt framskridna planer på, att dra en järnvägslinje genom våra bygder. Gustav Persson i Skumparp kan berätta om hur järnvägsbolaget kom och stakade ut banan genom att sätta upp pinnar, som markerade var banan skulle gå fram. Det var strax före 1-världskriget. Ryktena gjorde gällande, att en hållplats skulle placeras antingen där järnvägen kom att korsa landsvägen just norr om Hårderups mosse eller vid Starrarps kvarn, där den också skulle korsa landsvägen. Markpriset steg, vilket Gustav Persson fick erfara när han köpte till ett litet ställe, som låg i norra kanten på Hårderups mosse. Husen till stället är förresten borta nu.

Anton Håkansson i Starrarp minns, att hans mor berättade om att en handlare eller blivande handlare hade köpt en tomt i Skumparp där han tänkte bygga en butik, som kom att ligga helt nära den planerade hållplatsen. Eftersom hon själv innehade Starrarps affär, som låg gott och väl en kilometer norr om järnvägen, så skulle ju den nye handlaren kunnat bli en svår konkurrent. Kanske hela tyngdpunkten för service skulle komma att flyttas från Starrarps by ner till järnvägen vid Skumparp.

Enligt en annan sagesman högg bolaget en gata tvärs igenom hela kronoparken i Puus, där järnvägen skulle gå fram. "Kronan" ville gärna ha en hållplats med stickspår vid Starrarps kvarn, för att kunna transportera timmer från sina skogar i Puus och Hårderupshult per järnväg. I Puus skulle järnvägen gå rakt igenom loglängan till det s.k. Lotorpet, som ligger invid gränsen till Sjököp.

Naturligtvis var denna järnväg genom våra bygder bara en liten bit i ett mycket stort järnvägsprojekt. Bakgrunden var denna: När järnvägar började byggas under senare delen av 1800-talet, så var orsaken att städerna ville få så stor landsbygd som möjligt knuten till sig med för staden inkomstbringande handel och transporter som följd.

Godstrafiken per järnväg var vid sekelskiftet omfattande. De viktigaste godsslagen på de skånska järnvägarna var sten (makadam) och grus, sockerbetor och betmassa, stenkol och koks, ved och trävaror, tegel, gödningsämnen och spannmål. I Skåne fanns flera privata järnvägsaktiebolag, där varje bolag sökte få ett så stort trafikområde som möjligt. Bl.a. var där Malmö - Simrishamns järnvägsbolag, MSJ, där Malmö stad var huvudintressent samt Östra Skånes järnvägsbolag, ÖSJ, som drev den s.k. Tollarpsbanan, vilken gick Kristianstad - Hörby - Eslöv. Tydligen hade ÖSJ stora inkomster av transitotrafiken från Blekinge och Småland och genom Skåne ner till

Malmö hamn. MSJ tänkte sig därför konkurrera ut ÖSJ genom att dra en något rakare järnväg från Malmö upp till Sölvesborg. Den skulle göras normalspårig och järnvägen Sölvesborg - Karlskrona skulle byggas om från smal till normalspårig. Därigenom skulle Kristianstad bli helt avskuren från Blekinge, eftersom Kristianstad - Sölvesborg var smalspårig. Stationerna längs den planerade järnvägen skulle bl.a. bli Dalby, Harlösa, Bjärsjölagård, Önneköp och Everöd. Till Dalby fanns redan järnväg.

I december 1898 ingav MSJ jämte berörda städer i Blekinge en ansökan om koncession (tillstånd) hos regeringen för en järnvägslinje Dalby - Sölvesborg plus ombyggnad av linjen Sölvesborg - Karlskrona. Koncessionsansökan beviljades ej. Efter årslånga utredningar bestämde bolaget sig för att ta det i etapper och ansökte om koncession för en linje Dalby - Bjärsjölagård. Ansökan beviljades i september 1906. Järnvägen började byggas 1909 och nådde fram till Bjärsjölagård den 10 oktober 1911. Stationshuset i Bjärsjölagård plockades ner och flyttades till Höör, där det alltsen dess tjänar som bostadshus. Ett nytt stort stationshus byggdes i Bjärsjölagård, för här skulle ju bli en järnvägsknutpunkt.

Men, så kom kriget. Priserna på järn, stål och kol steg kraftigt och med den nya tiden, som kom efter kriget, blev förutsättningarna för bygget helt annorlunda. Tanken på en järnvägslinje i nordostlig riktning från Bjärsjölagård fanns dock kvar i 1920 års bolagsordning och då hade Malmö stad 1918 även förvärvat aktiemajoriteten i ÖSJ. Ytterligare utredningar gjordes 1919-22, men de osäkra tiderna lade hinder i vägen och vid Östra Skånes järnvägsbolags konkurs 1927 skrinlades planerna definitivt.

Kortfattat skulle man kunna säga, att om inte 1-a världskriget hade kommit så hade vi troligen haft en järnväg genom byarna här och därtill en mindre hållplats. Vad det skulle ha betytt för bygden är en intressant tanke att leka med.

Källor: Svenska Järnvägsföreningen 1876-1926.
Järnvägarna kring Kristianstad, K.O. Hammarlund.

Järnvägens ungefärliga sträckning genom våra byar.

Bakom detta firmamärke döljer sig Lasse Lagnebo i Starrarp. Vi har alltså fått en hemelektronikfirma i byn. Hur kommer man då på tanken att starta eget? Lasse förklarar, att han tror på den här branchens framtid. Framför allt video kommer om några år, att finnas i vart och vartannat hem. Han vill därför vara med från början och få kontakter utomlands i framför allt Japan och USA. En annan anledning var, att det var svårt att få jobb som TV-reparatör här i närheten. Just för tillfället har han dock jobb och han sköter firman på fritid. Än så länge har Lasse inte precis bjudit ut sina tjänster, utan mest upprättat en del kontakter med tillverkare, men vill naturligtvis gärna ha kunder. Han säljer och utför reparationer på de flesta märkena inom radio, TV, stereo och video.

Jag undrade om han verkligen trodde, att folk ville använda sin fritid till att titta på videofilmer? Lasse förklarade, att många klagar på de vanliga TV-programmen och därför hellre köper eller byr de filmer eller underhållningsprogram, som man vill se.
Men blir det då inte mest en form av ständigt återkommande verklighetsflykt med dessa videoband? frågar jag. Jo, säger han, det kan man kanske tycka, men det blir den personliga intresseinriktningen, som blir avgörande.
För min del är det en nästan skrämmande tanke, att folk ytterligare skulle öka sitt TV-tittande, vilket som jag ser det, redan nu är ett hinder för många former av umgängesliv människor emellan. När jag avslutat intervjun och går ner till bottenvåningen för att säga adjö till Lasses föräldrar, blir jag därför verkligen glatt överraskad, när jag får se att de sitter tillsammans med ett par goda vänner och gör vad då?
Jo, dom spelar "Tolva"

MINA FÖRFÄDER I BJÄLKHULT

Av Inga Larsson,
Malmöbo med rötter
i Bjälkhult.

Genom slaktforskning har jag spårat min morfars far och farföräldrar till Bjälkhult.

Morfars farfar, Mårten Svensson Carnot kom till Bjälkhult redan på 1820-talet. Han var född i Svensköp år 1794 och omkring 1818 blev han carabinier i Hemmeneköp, därav militärnamnet Carnot. Han var gift med Sissa Bengtsdotter, född i Östraby år 1796. Efter militärtiden flyttade de till Bjälkhult omkring 1825-30. De stannade kvar där tills de dog 1869 och 1870.

Morfars far, Nils Mårtensson, föddes i Hemmeneköp år 1821, men bodde också i Bjälkhult tills han dog år 1878. Han var gift med Anna Torstensdotter, född i S. Rörum 1816, dog i Bjälkhult så sent som 1903. Den uppgiften har jag fått av prosten Rignell i Prånninge.

Morfar, Nils Nordin var född i Bjälkhult år 1859, men flyttade till Malmö 1889.

Allt detta har jag fått veta genom kyrkoböcker. Men jag visste ju inte var i Bjälkhult de hade bott, men det var ju det, som skulle vara så intressant att veta.

Men, så en söndag följde jag med min systerdotter på en utflykt med Färs härads naturvårdsförening till Bjärsjölagård. Där träffade vi helt oväntat Gunnar Persson, författaren till "Färs fordomdags" m.fl. böcker från Färs härad, av vilka jag läst den nyss nämnda, som jag funnit synnerligen intressant. De övriga har jag inte lyckats få tag i.

När vi hade talat med Gunnar Persson en stund, fann vi, att hans far och min morfar varit mycket goda vänner. Trots att morfar flyttade till Malmö träffades de någon gång varje sommar ända fram på 20-talet. Jag fick några adresser av Gunnar Persson till personer, som han trodde kunde veta mera om morfars släkt. Efter lite tvekan ringde jag upp den ena efter den andra. Jag var lite rädd för att besvära, men alla var så tillmötesgående och jag fick lite tips här och var och nya adresser och telefonnummer. Bland annat fick jag av Bertil Persson på "Hårderupsposten" veta, att jag kunde få vissa upplysningar på Lantmäterienheten i Malmö. Vid ett besök där fick jag veta vilket område i Bjälkhult, som hade tillhört Mårten Carnot på 1830-talet och att så sent som 1959 ägdes en del av jorden av Gösta Nilsson. Nu ringde jag till en man, som heter Algot Nilsson i Oderup. Det samtalet är jag mycket tacksam för. Han talade om var i Bjälkhult Gösta Nilssons hus ligger och han mindes en man, som bodde där i hans ungdom. Den mannen kallades Pehr Carnot. Efter vad jag kan räkna ut måste detta vara min morfars äldste bror, född 1847, som kallades så efter sin farfar.

Det skulle vara intressant om någon av läsarna visste mera om denna släkt. I så fall går det bra att kontakta "Hårderupsposten"

Tidningsbärarna bittra på småvägarnas standard.

Av Bertil Persson
Starrarp

Tidningsbärarna heter det företag, som sköter distributionen av våra morgontidningar. Nu har tidningsbärarna gjort en utredning, som belyser problemet med de dåligt underhållna småvägarna. Orsaken till utredningen är att tidningsföretagen kräver, att tidningarna ska vara hos abonnenten senast 06.00. Inledningsvis frågas det i utredningen: Klarar vi (Tidningsbärarna) detta? Svar: Nej, vi får allt svårare, att hålla denna sluttid. Orsak?: En av de största bidragande orsakerna är främst de allt sämre vägbeskaffenheterna på de skånska småvägarna.

I utredningen låter man sedan vägunderhållare, vägverksfacket, en tidningsabonnent och tidningsdistributörer säga sin mening. Vägförvaltningarna klagar på minskade anslag. Vägverksfacket tror att nedprutningarna är ett led i en vilja från staten, att lägga ner vägförvaltningarna och i stället låta privata entreprenörer sköta vägunderhållet. Som representant för abonnenterna har Ewa Andersson i Starrarp uttalat, att hon har förståelse för tidningsbärarnas problem, att hålla den utsatta tiden 06.00, ty hon vet själv hur dåliga vägarna är. Tidningsdistributören konstaterar å sin sida, att bensinförbrukningen ökar med upp till 30% och förslitningar på bilen ökar markant när vägförhållandena är som sämst, plus då att körtiden blir för lång.

Tidningsbärarna lade om en linje i Eslövsområdet och det visade sig, att genom att inte köra på de vägar som dels var sämst och dels var glest befolkade, så fick man en rejäl minskning av kostnaderna. Tydligen ser Tidningsbärarna tre alterna tiv för framtiden. Antingen förbättras vägunderhållet radikalt eller kommer Tidningsbärarna att sluta köra på glest bebodda och eller för dåliga vägar eller får hela tidningsdistributionen läggas över på Postverket.

ETT HUS ETT HEM

Av Knut Thulin,
Ödåkra

På Starrarps Ora står ett gammalt hus. Sedan många år är det obebott. En gång var det huset mitt barndomshem. Långt före min tid har det säkert mycket att berätta om det kunnat tala. 1873 kom det för första gången i min släkts ägo. Det var min mors farfar, som då blev den nye ägaren. Den han köpte det av hette Berggren och om han var byggherre eller ej, därom vet jag inget. Köpesumman för huset, en dörr med karm och några bräder var då 105 kronor. Huset låg på ofri grund. I köpekontraktet omtalas med sträng skärpa vikten av att den nye ägaren fick skyldighet att betala jordskylt

till den närliggande stamfastighetens ägare. Snart borde huset kunna fira sin etthundrationde födelsedag. Så blir det nog inte, för nuvarande ägaren har inlämnat rivningsansökan.
Jag känner ingen bitterhet inför att den dagen kommer närmare när det inte finns mer. En tanke slog mig däremot när jag sist hälsade på vid "huset" - barndomshemmet. Jag har ett gammalt kort där jag sitter i knät hos mormor. Som bakgrund syns en av husets väggar. Den är av vanlig "brädelining" och till färgen är den grå. Det fanns inga penningar som räckte till då att sätta färg på bräderna. Några minnen från ett grått hem har jag dock inte. Jag minns mycket bättre hur det var när den röda färgen och de vitmålade fönstren var som bäst. Nu har solen, vinden och regnet snart åter skalat bort de sista färgresterna. Tidens tänder gnager mer och mer och det är inget upplyftande att se. En cirkel känns sluten på så vis att det är nog nästan omöjligt, att få tag i en ny målare.
Mycket rivs idag fullständigt i onödan det är säkert. Var gränserna går är inte lätt att säga. Minnena från svunna lyckliga dagar i denna boning som en gång var mitt hem kan inga rivmaskiner utplåna. Bygden lever vidare.
Låt mig till sist få ge den min hyllning:

STARRARPS ORA

Se, hur solen lyser på Starrarps Oras by!
Kom med på en vandring bland lier och höjder
när morgondaggen tindrar och dagen är ny.
På vägar och trampade stigar i urgamla bygder.

Längst upp i norr, där skogen står tät
kan du ana ringlande kolmilerökar
och förnimma svetiga människors lågmälda prat
allt medan elden gnager i vedens staplar.

Längre ned gå vi in i den ljupa dalgång
där bäcken porlar frisk och ren
bland blommande sippor i stora fång
helt ovetande om isens framfart en gång.

Av det som mänsklig hand en gång här forma
när fiskare fenor i solsken blänkte
har plånats ut av sena tiders storma.
Det var en blommande oas. Så denne mannen tänkte.

Hör, hur en skvaltkvarn med vattnet klappar
den maler sin mäld från stenbundna tegar.
Se, hur djuren bland alträden dansa i leende hagar
när Orans bonde sin nyodling stegar.

Vid dalens slut den hugade kunde köpa snus
och mycket annat till livets nödtorft
allt medan björkalén sjöng sitt milda sus.
Av nutids oro allt sådant sopats bort.

Med över femtio själar var byn så rik en gång
men tidens vågskål stjälpte ut den liten var.
I norr kan vandraren lyssna till granens sång
allt övrigt av fädrens odling är fagert kvar.

Bygden är stenbunden, liten och karg
men folket där bor sin näring utvinner
och alla är vänliga. I vårtid lyser Oran av färg.
De älska sin bygd. Vandraren det lätt förnimmer.

ATT BO PÅ LANDET

Av May Britt Björkman
Bjälkhult

En nyckfull majdag med spridda hagelskurar för två och ett halvt år sedan anlände vi till Bjälkhult för att börja vårt nya livet på landet. Vi kom från storstaden och livet på landet hade vi väl mest stiftat bekantskap med som sommargäster på vårt torp. Så värst mycket om vardagslivet på landet och alla glädjeämnen och bekymmer, som hör samman med ett lantbruk kände vi inte till. Men vi var entusiastiska och beredda att lära oss vad som krävs både för att anpassa oss till ett nytt sätt att leva och att klara arbetet med lantbruket.

Den första starka upplevelsen av landet var tystnaden. Allt var så tyst att man nästan kunde höra tystnaden. Då och då bröts den av en bil, som körde förbi eller av en stånkande traktor. När man är van att dygnet runt ha en brusande trafik och allehanda ljud omkring sig är detta med tystnaden något mycket märkligt. Nu har vi vant oss vid den och tycker att det är hemskt bullrigt och stökigt när vi åker till stan.

Nåja, vi fick inte så lång tid på oss att fundera över tystnaden. Det fanns redan djur på gården och dem måste vi snabbt lära oss att sköta. Charolaiskorna var imponerande stora och de första dagarna gick vi i föreiktiga cirklar omkring dem. Korna var också avvaktande. De kände inte oss och förmodligen betedde vi oss konstigt i deras ögon. Allt.og vi lärde oss snabbt hur de skulle utfodras och skötas och litet bekanta hann vi bli innan de släpptes ut på bete. Kor på bete - det kräver stängsel. Aldrig hade vi trott att det kunde vara så jobbigt att slå ner pålar och dra taggtråd. Vår första sommar kämpade vi med att inhägna betesmarkerna, ivrigt påhejade av korna, som skrek och tyckte det var dax att bli flyttade till en ny beteshage.

Här får betesdjuren lite extrafoder.

Medan korna betade i sina hagar var det tid att bärga höskörden. Det var med andra ord dax för nya upplevelser igen. Vi hade tur. Vädret var fint och det hela gick som en dans. Jobbigt var det förstås, men vi var fortfarande lyckligt okunniga om hur besvärligt det kan vara om vädrets makter inte är vänligt inställda. Den upplevelsen fick vi göra året efter, då det regnade praktiskt taget hela höskördeperioden.

Hösten och vintern kom. Det kom snö och vi blev insnöade. På jobbet i Malmö

sade man: "Vad var det vi sa, det måste bli problem att bo så där ute i ödebygderna". Ja, tänkte vi, det kommer kanske att hända ofta. Farhågorna har hittills visat sig betydligt överdrivna. Det har bara rört sig om en halv dag, sedan har vägarna varit öppnade igen.

Efter vinterns snö kom så våren och den upplever man säkert allra intensivast på landet. Vitsippsbackarna här i trakten är oerhört vackra liksom bokebackarna. När man bor här ute ser man dag för dag hur det växer och utvecklas. I stan' hann man inte riktigt med att följa vårens intåg. Var man på landet en helg och såg träden knoppas, så var det redan fullt utslaget när man kom tillbaka nästa gång. Överhuvudtaget upplever man årstidernas växlingar intensivare på landet.

För oss är våren kalvningsperiod. Första året var det förenat med oerhört mycket pass och spring i ladugården både dag och natt. Tyvärr gick inte kalvningen bra för alla kor. En skakande upplevelse var att stycka kalven inne i kon för att överhuvudtaget kunna få ut den. Så mycket roligare var det när allt gick bra och vi fick en pigg liten kalv.

Det har hunnit gå ytterligare några somrar och vintrar sedan vi flyttade till Bjälkhult.

Vi har hunnit lära oss mer om lantbruket både praktiskt och teoretiskt och vi har också haft tid att anpassa oss till livet här. Sällan blir väl saker och ting exakt som man föreställer sig, men vi är fortfarande entusiastiska inför vårt nya liv på landet.

May Britt, Inge och Ola Björkman

Artur Johansson hjälper Ola och Inge med att göra nya båsplatser.

"Levande bygd"

Bjälkhultsskalden Nils Eklundhs samlade dikter, "Levande bygd", som vi gav ut hösten 1977 kommer att tryckas i ytterligare 500 exemplar. De blir klara i början av december. Detta efter önskemål från alla dem, som blev utan bok. Det är naturligtvis med stor glädje, som vi konstaterar att intresset för boken är så stort. Trots att det med för en hel del arbete för oss, så vill vi förstås, att så många som möjligt ska kunna ta del av Nils Eklundhs diktning, som ger inblick i hans ideella tankar, hans vakna ögon för komiska vardagshändelser, hans fina syn på naturens skiftningar och på hans nära nog oöverträffade förmåga att använda dialekten i poesins form.

Bertil och Knut

Köpes endast genom: Bertil Persson, Starrarp 7, 270 33 Vollsjö, 0415-42116
Knut Thulin, Palmgatan 11, 260 35 Ödåkra, 042-204474

UR EN BYSKOLLÄRARES ANTECKNINGAR

Av Gunnar Persson,
Dala

Det är inte ofta att man finner anteckningar, som rör den ambulerande skolans elever, eller matriklar. Men då jag gick igenom bygdeforskaren Anders Nilssons efterlämnade arkivsamling fann jag en del papper, som en gång tillhört Sniberups skolrote i Östraby socken, förda av den forne läraren Thomas Henrik Löfgren.

Som vi vet så kom den allmänna skolstadgan till år 1842, där det stadgades, att inom fem år skulle det finnas minst en skola i varje socken, som hade seminarieutbildade lärare och att alla barn skulle börja sin skolutbildning vid nio års ålder. Det såg vackert ut på papperet, men det kom att dröja länge innan man var kommen så långt. I Östraby var det en fast folkskola. Den skolan låg vid stora vägen Ystad - Stockholm, som Wieselgren själv skriver i samtida protokoll, alltså den gamla skolan mittför Östraby kyrka. De mindre skolorna var i allmänhet ambulerande och i dessa papper får man bekräftelse på att så varit fallet med byskolan i Sniberup, där det finns ett kontrakt om stödjandet av en lärare vid namn Ola Bengtsson, bördig från Ö. Kärrstorps socken. Detta kontrakt var uppgjort med byamännen den 12 aug. 1852, där det bl.a. står följande: "Vi undertecknade Sniberups byamän hava på ett års tid antagit Ola Bengtsson såsom skolemästare emot följande villkor och bestämmelser:

1. att han den 16 okt. detta år börjar undervisningen där våra barn den samma dag till den 16 april, dock med förbehåll den 22 dec. till julhelgens slut, uppehålles med undervisningen. Sedan från den 16 april fortsättta varje söndag till den 16 juni (någon slags söndagsskola).

2. erhåller han på varje 1/16 hemmantal, en kappa råg, en kappa korn, skall vara bra och försvarlig säd, vilken han erhåller den 27 dec. detta år.

3. uti penningar 24 skilling riksgäld för varje barn som begagnar sig av undervisningen för vintermånaderna och hälften mindre för de som blott bevistar sommarundervisningen.

4. julmat erhåller han hos alla dem som har barn som före jul bevistar skolan, därjämte påskaägg av var och en att lämnas av godtycke.

5. om någon av barnen som är kommen till den åldern att de ej behöva bevista skolan varje dag, då de varje lördag genomhöres sina läxor och erhåller andra till annan dag, utom någon betalning".

Detta kontrakt blev förnyat år efter år fram till år 1857, då Thomas Henrik Löfgren blev lärare där. Det var han som förde matriklarna, som är så fina att de kan jämföras med de som förs idag. Denna sin förteckning av skolelev-

erna i Sniberup kallar han för "dagjournal" från terminens början den 19 okt. till den 17 juni, därefter tog sommarterminen vid till den 17 juli år 1858.

I Sniberups byskola fanns 41 st elever. Denne nitiske lärare hade det svårt att utfå den kontanta lönen av sina bybor, så han skrev räkningar, som barnen fick taga hem. En sådan finns bevarad bland handlingarna, där han med sin vackra handstil har präntat följande: "Skollönen för innevarande år erlägges i morgon eftermiddag med 40 skilling för barnen till Isak Larssons son Nils, samt dito för sonen Per summa erlagd rgds riksdaler 1,32".

Det finns även ett schema från 1860 över de läroämnen, som barnen skulle undervisas i: "Geometri, trädgårdsskötsel, gevärsexercis, gymnastik, svenska rättskrivning, naturkunnighet, sång, svensk historia, geografi, räkning, välskrivning, biblisk historia och innanläsning".

I dagjournalen finns infört tecken eller ett slags kodsystem för varje handling barnen gjort, om uppförande och läskunskaper. Var barnen hemma mer än en halv dag blev man antecknad för detta, kom man för sent fanns det en liten anmärkning. I marginalen stod antecknat sålunda: "Måns Pers sons barn har inte under året varit skolflitiga". De var Johan, Anna och Hanna, och där har han skrivit: "Säges bevista skolan?" Andra barn hade ej bevistat skolan, men var närvarande vid examen, andra "säges bevista skolan i Oderup eller Starrarp". Så kontrollen var minimal var barnen gick i skolan.

Denne Thomas Henrik Löfgren hade varit lärare på olika ställen i Färs, samt något år som byskollärare hos byamännen i Gummarp, Romhult, Höghult och Kromhult i Harlösa socken, vi finner honom även i Bärtofta vid Lövestad, där han fört lika fina dagjournaler som i Sniberup. År 1865 finner vi honom ännu en gång i norra Färs i Starrarp, även här i den ambulatoriska skolan, men här får han 50 öre rikesmynt i månaden för varje barn, men här är stadgat att han endast får undervisa 25 barn samtidigt. Här finns inga naturaförmåner, utan endast eldbrand hos den han har skolan hos.

Man kan förstå att det inte var fett att vara skolmästare på den tiden och han kan inte jämföras med våra dagars magistrar. Han har med all säkerhet haft det fattigt och ganska knalt om pengarna, för han tycks ha haft ont om papper, men torde ha varit en duktig skrivkarl, för han uppsatte olika slags både juridiska som andra arvskifteshandlingar för folket i den bygd där han verkade. Men roligast är de små anteckningar han gjort överallt på sina handlingar, där man bl.a. kan läsa: "Volter betalt för brännevin för oss alla tre, 3d 24 skilling, Liköb till Pil, 24 skilling för oss alla tre".

Det synes som Löfgren hade varit murare innan han blev skolemästare, samt att han hade detta arbete under sommarlovet. År 1842 har han murat en bakugn i okt månad lagat en spis, tillsammans efter 6 dags arbete å

20 skilling riksgäld om dagen, 2 daler 24 skilling. Vidare får man veta att han köpt en skeppa salt, som kostade 1 riksdaler 8 skilling (en skeppa salt är ungefär 30 kg) 1 lass baska (ris) 24 skilling. En hästlega till Hönås efter hör (lin) 24 skilling. 3,5 kvarter brännevin 21 skilling, 4 alnar linneväv à 14 öre alnen = 1 riksdaler 8 skilling. 3 kannor brännevin 3 riksdaler. Vidare finns där uppskrivet på varje ställe han var och murade. Han tycks ha varit en man med roda i. En påg kunde få för hantlangning vid murerlarbete 8 skilling om dagen. "Var hos Mätta, änkan, i tre dar, för Sven och Måns 2 riksdaler, hos Hans Bamsing och murat om brännevinspannorna" etc. Bara detta sista har en stor betydelse för oss, det kan vara av intresse att se vad man hade i lön och vad man fick betala för produkterna.

BROMUS MOLLIS

Av Elof Nilsson
Hårderup

I sommar har jag följt utvecklingen av gräset luddlosta (bromus mollis), mollis betyder mjuk. Den växer på torra ställen, gärna odlade, ätes ogärna av betesdjur och är föga önskvärd. På åkern är den lätt att utrota genom att bre ut rikligt med naturgödsel, så gjorde jag. Gräset ifråga finnes ofta vid åkerrenar, torra förstås. Det igenkännes lätt på att vippan d.v.s. blomställningen faller ihop uppåt efterhand som mognad skrider. Stråt är då omkring 30 - 40 cm högt, växttiden ungefär vårsädens.
Gräsen är trevliga att studera. Av dessa är nog tuvtåteln mest köldtålig. Den växer vid +4 och utgör ängar i Norrland som där ha gott anseende, vilket kanske beror av bättre jord. Sveriges bästa finnes i Tornedalen, samma gäller ju ej klimatet.
Kvickroten orkar ej växa i temperatur under +6. Ett gräs som jag bara sett en gång här är milium effúsum, hässlebrodd, högväxt, mycket bredbladig och välluktande. Den borde sättas i kultur av våra växtförädlare. Ha de försökt och funnit den recalcitrant. Sveriges vanligaste gräs är ängsgröe.

Och så till sist vädret, som alla människor tala om, men ingen av dem gör något åt. Efter 23 frostfria nätter och torrt slut fick vi här i mm. regn: 28 i maj, 62 i juni, 55 i juli, 79 i augusti, 65 i september samt t.o.m den 23 oktober 108mm. Här på Tellus är medelnederbörden 108 mm per år. Lappen Sarri som visat sig vara en god spåman angående vintrar har jag inte hört av ännu i år.

TAXI CENTRALISERINGEN

Av Bertil Persson
Starrarp

Varje senhöst åker jag, som bekant runt i byarna och säljer Hårderupsposten. Även om det inte blir några längre pratstunder på varje ställe, så får jag ändå en inblick i vilka händelser eller problem, som för tillfället intresserar och engagerar folk. Det är oftast mycket skiftande saker, men i fjol höst kom dock ett problem ständigt åter på tal, nämligen centraliseringen av taxi. Att missnöjet och oron över den nya ordningen var utbredd kunde jag inte ta miste på. Det var därför inte utan en viss skamkänsla, som jag då konstaterade, att jag inte med ett enda ord berört detta heta ämne i fjolårets nummer av Hårderupsposten.
Visserligen är debattinlägg i detta ämne väl knappast till någon nytta nu. Det är helt enkelt för sent. Det var förresten för sent redan förra hösten. Beställningscentralerna var igång och de mer eller mindre intvingade medlemmarna i de olika taxiföreningarna hade satsat stora summor i de nya lokalerna med tillhörande utrustning och personal.
Ändå kan jag inte låta bli att skriva ner några synpunkter så här i efterhand.
Först kan man fråga sig varifrån kravet på centralisering egentligen kommer. Troligen inte från taxis kunder. Klagomål kommer stundtals på försämrad service på landsbygden. Dock har klagomålen tidigare aldrig gällt taxi. Därför kan man fråga sig, varför man överhuvudtaget ändrar på en organisation, som alla konsumenter tycks vara nöjda med. I så fall finns det säkert annan service på landsbygden, som är mera påkallad att förändra.
- Men, de e väll för de ska ble dyrare, sa en bybo, som ofta anlita taxi. Ska man åka taxi bör man antingen ha färdtjänst eller kunna få hjälp från försäkringskassan, åtminstone om man ska tro de vittnesmål om priser, som betalts i olika fall.
En bybo brukade exempelvis tidigare anlita taxi till hårfrisörskan i Östraby, men numera blir det buss till Vollsjö istället. En annan bybo, som regelbundet reser till lasarettet avhåller sig numera om möjligt från att anlita taxi, p.g.a. det avskräckande priset. Snälla grannar rycker in istället.
Hur det nu är med försäkringskassans möjligheter i det sistnämnda fallet eller med olika vittnesbörd om priset i olika fall, så är en sak klar. Det kan inte bli billigare för kunden, kommunen eller försäkringskassan. Jag kan utan större fantasi tänka mig följande enkla fall: En äldre person anlitar taxi, för att förflytta sig från bostaden på Vollsjö torg till Solkullen, för att där ta del av någon typ av service för pensionärer. Kanske tar det hela en timme. Därefter taxi hem igen. Förut fanns taxi mittemellan dessa platser. Vem ska nu betala körningen mellan Sjöbo och Vollsjö två turer? Kanske Pärs taxi bjuder på denna? Eller riksdagsledamöterna, som

beslutat om denna nya ordning? Nej, tro mej. Vi lär alla få betala, antingen genom skattsedeln eller såsom kund direkt.
En annan sak, som inte går att mäta i pengar, är värdet av att ha en känd chaufför, särskilt för många äldre. Ett annat problem är, att man inte kan begära, att alla taxichaufförerna ska känna till var alla 16000 invånarna i kommunen bor. Felkörningar finns det också vittnesbörd om. Detta problem liksom det förra är sådant, som troligen kommer att förbättras, men aldrig bli helt bra. De långa framkörningstiderna till folk i ytterområdena får vi alltid dras med.
Ett av argumenten för samordning var att invånarna i kommunen skulle vara säkra på att kunna få taxi med kort varsel när som helst på dygnet. Av erfarenhet vet jag dock, att man inte säkert får en taxi snabbt på natten. Nu har vi här uppe, som tur är, både Sjöbo och Hörby taxi att tillgå på samma avstånd, 18 km. Men! Förut hade vi åtminstone sex orter med taxi att tillgå på mindre avstånd än 18 km. Chansen att få en taxi snabbt nu har säkert inte blivit större.
Ett fullt förståeligt argument för en centralisering var, att den skulle kunna ge chaufförerna reglerade arbetstider. Teoretiskt sett vill säga, ty verkligheten visade snart, att det blev en sanning med modifikationer. Framkörningsavgiften är nämligen, som väl är, densamma överallt på landsbygden. För att inte förlusten skulle bli för stor på vissa korta, ej förbeställda körningar i kommunens utkanter, så är man på taxi ibland tvungen att anropa någon icke tjänstgörande chaufför, boende på rimligare avstånd från kunden.
Det är möjligt, att en konkurrenssituation inom taxinäringen inte är att föredra. Jag kunde dock inte låta bli att reagera när Eslövs nya taxiförening i sin iver över att värna om sin nya självuppfunna monopolställning, ville gå ut i strejk, för att Hurva taxi hade fått fler körningar åt närskolan än dom själva. Hurva har som bekant fått dispens från tvånget, att ansluta sig till beställningscentralen i Eslöv.
De dispenser som givits i Hörby och Sjöbo kommuner är ju tidsbegränsade, så de saknar betydelse, som ljuspunkter i detta sammanhang.
Centraliseringen har gett ytterligare ett negativt resultat. Arbetstillfällen har i praktiken flyttats från småorterna in till centralorten. Att inte kommunledningarna i de centerstyrda kommunerna Sjöbo och Hörby har reagerat hårdare, finner jag mycket märkligt. Om jag inte minns fel, så blev Sjöbo kommun istället tvungna att gå i borgen för Pärs taxi, när den började sin verksamhet förra året.
Skånska Dagbladet gjorde ett besök och en intervju på taxis beställningscentral i Sjöbo ett år efter centraliseringen. Frågan gällde hur den nya ordningen fungerade efter ett år. Där svarade någon av chaufförerna, att det hade varit en del problem i början, men att det mesta fungerade bra nu. Det anmärkningsvärda är, att inte en enda kund till taxi blev tillfrågad. Har inte kundens åsikter någon betydelse?

När jag ändå är inne på massmedia, så vill jag anmärka följande. Massmedia borde på ett bättre sätt bevaka vilka förslag, som kommer på riksdagens bord och framför allt redogöra för konsekvenserna av dem. Det är inte första gången, som debatten kommer för sent, d.v.s. när beslutet redan är fattat och tillämpningen har börjat. Man kan inte begära, att folk själva ska följa med så noggrant i riksdagens arbete. Och hur skulle dom kunna det förresten? Samma sak gäller andra beslutande organ.
Såväl, Jag funderar på att starta pirattaxi i Starrarp. Tyvärr finns det nog underlag för det.

EN GAMMAL DÖRR BERÄTTAR

Av Ewa Andersson
Starrarp

Ibland hör man sägas, att gamla byggnader kan berätta och här skall jag nu försöka återge vad en del därav, nämligen en gammal dörr kan förtälja. I ena uthuslängan finns förutom stallutrymmen två små rum. Det är det innersta rummet, som är det intressanta i detta sammanhang. Här finns i golvet en lucka, som döljer ett källarutrymme och tidigare fanns det galler för fönstret och här finns den talande dörren. Till att börja med liknar den vilken annan dörr som helst. Det är först när man kommer in i rummet och får stängt den om sig, som den börjar berätta. Tydligen har detta utrymme utgjort tillhåll för andra än de möss, spindlar, flugor och or, som nu bor här. Det tycks, som om rummet varit uppehålls ort för drängarna, som jobbat här, åtminstone att döma av inskriptionerna på dörrbladet.
Ven är det då, som bott här? Ja, jag känner dem inte. Allt som finns är några namn, en och annan hemort och så några årtal. Kanske finns det någon som känner igen något av namnen.
Överst till vänster står "Här ligger jag" och så undertill "Hugo"? förnamnet är något otydligt, "Persson, Frenninge nr 13, Wollsjö." Tidens tand har försvårat tydningen av vissa bokstäver och siffror. Allt som finns nedtecknat är skrivet med blyertspenna eller anslinpenna och dörren är naturligt träbrun, den tycks aldrig ha varit målad. Dessutom har man förutom att träna sig i skrivkonsten också provat eggen på kniven lite här och där. Under den första anteckningen har samme person för säkerhets skull skrivit sitt namn en gång till. Så står det "H.... Anton Andersson, Frånninge nr 20"? - och så "Här ligger jag Nils Andersson, Starrarp 1909". Här dyker för första gången en tidsangivelse upp. Snart följd av fler. "Olof Svensson" med ett oläsligt ortsnamn efter, möjligen skall detta

också vara Starrarp och med samma årtal "1909".
Mitt på dörren möter vi några av de verkliga storkleddarna. "Henning Andersson, Henning Anders Andersson, Prånninge, 1922". Och så en till, som möjligen skrivit sitt namn var gång han varit här "Otto Nilsson, Otto Nilsson, Sven Otto Nilsson, Wallarum 1909/1910" och längre ner dyker han upp igen "Otto Nilsson, Wallarum 1909".
Flera förnamn finns också antecknade utan de mer bestämmande efternamnen, så till exempel Bengt, Angne, Ingemar.
Så står det "Olof Martin Nilsson, Hårderup 4", som antagligen är samme man som "Olof Nilsson, Hårderup".
Ungefär i ögonhöjd på dörrens mitt står fint plitat: "Pär Thure Svensson, Prånninge nr 3 pr Wollsjö".
Längre ner börjar det verkliga kladdet, överstrykningar är vanliga, något har gjorts helt oläsligt med hjälp av svart färg, men något namn till går att tyda: "Malte"? "Nilsson" och så "Nils Andersson Starrarp 1908 och Olof Svensson 1908". Här har årtalen upprepats flera gånger.
Till höger på dörrkanten har mera långväga gäster lämnat sina autografer: "Johan Andersson, Kärrstorp 1920, Martin Andersson, Borrestad 19..." Det sista årtalet har någon täljt bort.
Så finns till slut en mycket viktig anteckning, särskilt med tanke på rummets placering, den är lika aktuell idag.

"RÖKNING FÖRBJUDEN"

SYFÖRENINGS AUKTION

Starrarps kyrkliga syförening håller i år sin traditionella auktion i Starrarps skola den 27 november kl. 19. Prosten Rignell kommer att hålla en adventsbetraktelse. Förutom auktionen blir det lotterier, kaffe m.m. ALLMÄNHETEN ÄR VÄLKOMMEN.

På auktionen säljs dels skänkta saker och dels sådant som förfärdigats under årets syföreningsmöten. Det är en bild från ett sådant möte vi ser här. Denna gång hade man samlats hos Evy Lagnebo, som hade dukat fram kaffe och synnerligen goda kakor, vilket jag som var fotograf kan intyga, eftersom jag lät mig väl smaka. På dessa möten handarbetas flitigt, men det blir också tid för att dryfta diverse frågor, allt från vardagsnära ting och till världspolitiska spörsmål. Syföreningsmöten är en enkel och verkligt trevlig form av samvaro, som det finns all anledning att slå vakt om även i framtiden. Nya medlemmar är därför hjärtligt välkomna.

Minnen från min skoltid.

Av Allan Sandahl
Vallarum

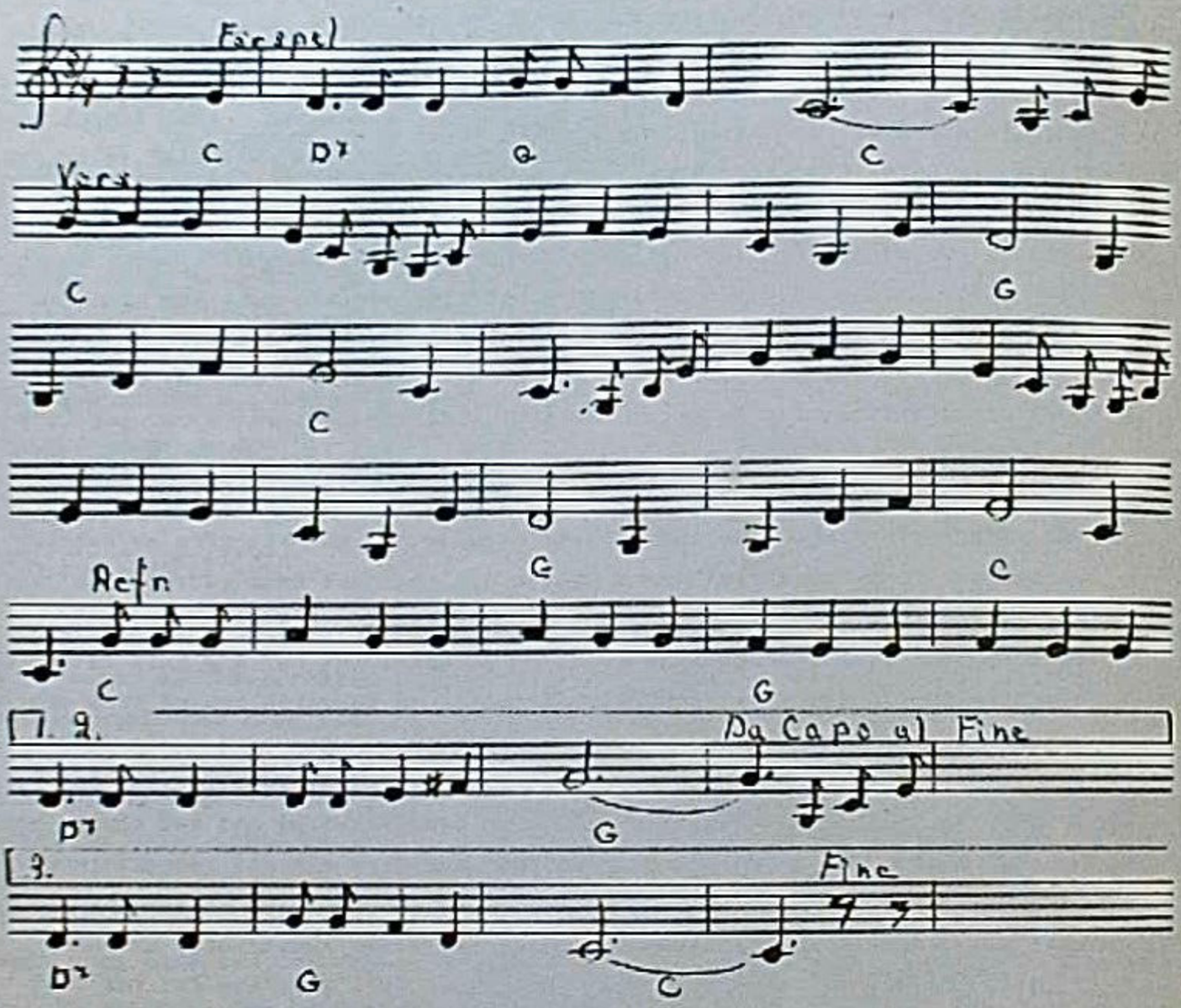
När jag för lite över 50 år sen började i Herreberga skola i Blentarp, var det nog med helt andra framtidsdrömmar än vad tolningarna i dag har. Villkoren var ju helt annorlunda. I en syskonskara på nio var det ju t.ex. otänkbart att någon skulle ha tillgång till ens ett enda öre för eget bruk. Men det var ju andra saker, som gav glädje och mening i tillvaron. När far skulle leja någon lantbrukare till att köra och bruka jorden kunde jag gå i spänning i en vecka och när dagen kom gick jag hela tiden bredvid bonden och njöt av att se hur harven eller plogen arbetade i jorden. Jag hade inte ens tid att äta. Jag måste ju hela tiden titta på hästarna.
Men i skolan var det inte utan problem. Ungar från stora familjer mobbades ofta,men jag hade lätt för att lära och genom att hjälpa ett par större killar, som hade svårt för det med läxan, kunde jag ibland få deras beskydd eller få en tugga av deras knackvurst när slaktarbilen kom. Jag minns en gång när slaktarbilen kom på timmen, killen som satt bakom mej var kapitalist. Han tryckte några kopparmynt i min hand och ville, att jag skulle försöka ordna biffen. Jag fattade snabbt att här var goda råd dyra, bad läraren om lov att gå på "huset" och fick ansökan beviljad, rusade ut och beställde en knackvurst. Men ve och fasa! Jag hade bara fått nio ettöringar och priset var en hel tiöring. Blek som ett lik beredde jag mig att göra en snöplig sorti, men då veknade slaktarens hjärta och jag fick ändå korven. Men jag var väl inte bara ett ljushuvud, hyss gör väl alla ungar. En gång tog jag en boll för flickorna och kastade ut på en åker. Det bar sig inte bättre än att läraren såg det från fönstret. Jag måste på darrande ben gå fram och inför alla de andra få mig fyra rungande örfilar, men redan då ansåg jag att det var rätt och har många gånger senare varit tacksam för att jag fick förmånen att lära veta hut. Och jag är än idag säker på att det skulle vara mycket bättre för ungarna om dom som små fick lära sig att respektera andras och värdera sitt eget. Ja, när jag sen efter sjunde klass slutade skolan hade jag redan jobbat två somrar och när jag efter sommarlovet kom hem, överlämnade jag varenda krona, som jag tjänat till far. Att det var bäst så begrep jag redan då. Jag tror att den framtid man själv måste kämpa för alltid är den bästa.

BJÄLKHULTSPROMENADEN blir nästa

gång den 24 januari 1982. Avmarsch från Starrarpskorset kl. 13.45, oberoende av vädret. Hoppas att ännu fler går med oss.

HÅRDERUPSHULTSVALSEN

Så har då glädjande nog Hårderupshult fått sig tillägnad en vals. Det är Sven Olsson, Fränningeberg, som skrivit såväl text som melodi. Hjälp med notskrivningen har han haft av Jan Olsson f.d. Vollsjö. Valsen framfördes första gången på augustidansen i somras. Det var just den kvällen när en beräst person i publiken hänfört utbrast, att en kväll på Mallorca var intet mot denna kväll i Hårderupshult.

Vers 1

Det var i Hultet det hände
det alla innerligt kände
en gammalvals ja en gammalvals
Alla lurviga ben
som suttit stilla och väntat
en gammalvals ja en gammalvals

2

Det var i Hultet det hände
en gitarr man då stämde
till gammalvals ja till gammalvals
ingen sitter och lider
alla bocker och niger
en gammalvals ja en gammalvals

3

Det var i Hultet det hände
alla kyssar som brände
i gammalvals ja i gammalvals
Ibland spirande grönska
dagens möde i glömska
i gammalvals ja i gammalvals

Refr.

För när valstoner locker
och grabbarna bocker
då går alla flickor till dans.

För när valstoner locker
då trängs man i flocker
med armar om midja och hals

Hör ni valstoner locker
bland stenar och stocker
ja då är det "Hulternas" vals.

FOTBOLL

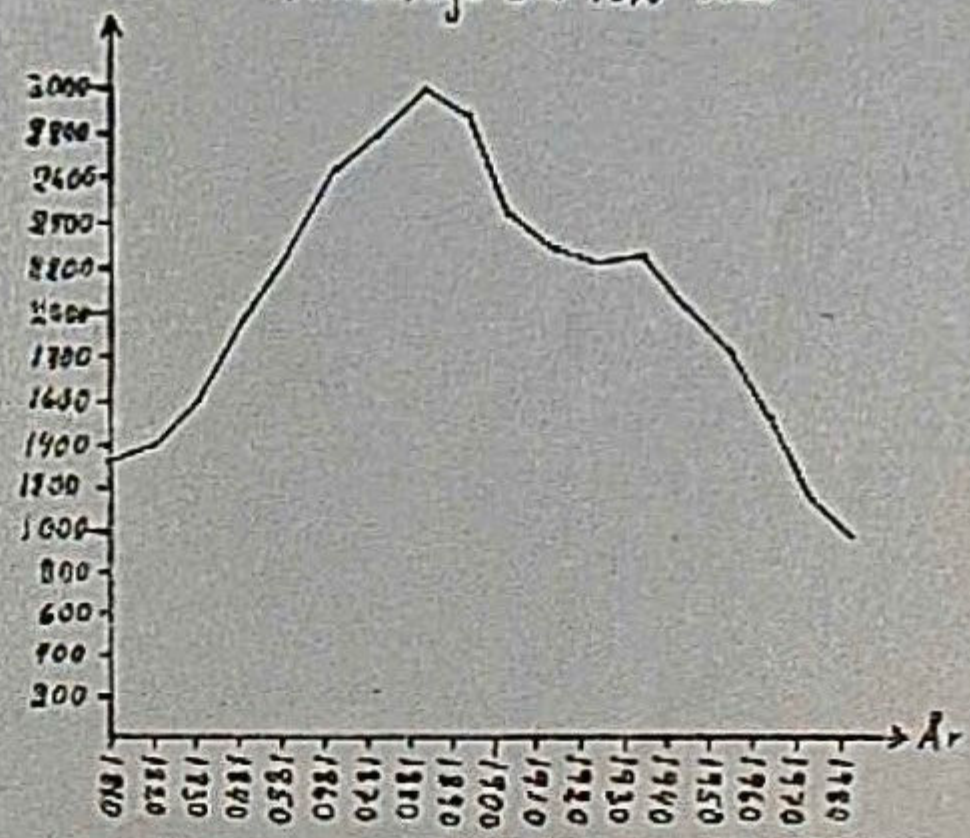
Ärderup har i år haft ett lag med i Sjöbokorpen, både i inomhusturneringen vintras och utomhusturneringen i somras. För att vara första gången laget deltog i en inomhusturnering, så blev resultatet inte så illa. Slutplaceringen blev ungefär i mitten av tabellen. Sämre gick det däremot i somras och nästsistplaceringen där kan knappast betraktas som en framgång.

Vi blev färre under 70-talet men...

Av Bertil Persson
Starrarp.
Diagrammakare:
Birgitta Brihmer-
Björklund, Vollsjö

1960-talets dystra befolkningsutveckling på landsbygden är välkänd, men hur blev egentligen 70-talet? De misstag, som gjordes av samhällsplanerare under 60-talet blev grogrund för en debatt om boendeformer och boendemiljöer under 70-talet. Resultatet blev att hela centraliseringstanken kom på skam, åtminstone som idé. Rent praktiskt har centraliseringen fortsatt på de flesta områden. Men när det gäller val av boendemiljö, så visade det sig, att många valde att flytta från städerna när möjlighet gavs i mitten av 70-talet. Nu 1981 talas det ibland om en flykt tillbaka till städerna. I den mån detta förekommer så är det nog snarast andra faktorer än viljan som styr.

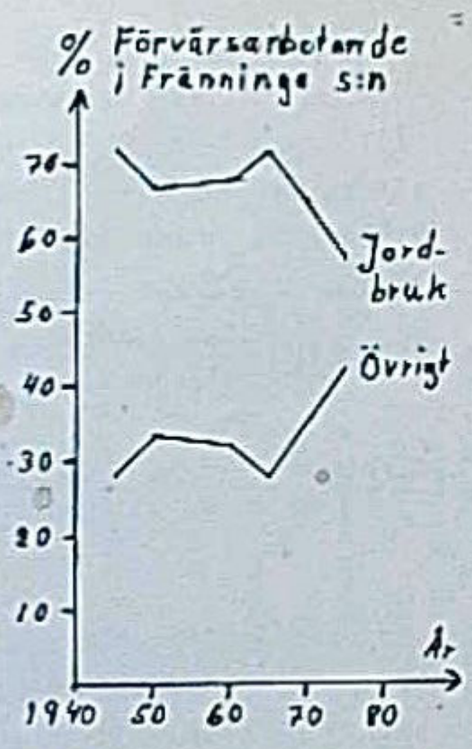
När jag tog reda på lite statistik på befolkningsutvecklingen i vår egen socken för 70-talet, så var det i tron, att siffrorna skulle vara betydligt positivare än för 60-talet. Det visar sig emellertid, att den nedåtgående trenden ej tyvärr hållit i sig, även om den mattats något. Fränninge socken har nu passerat ner under 1000-strecket.

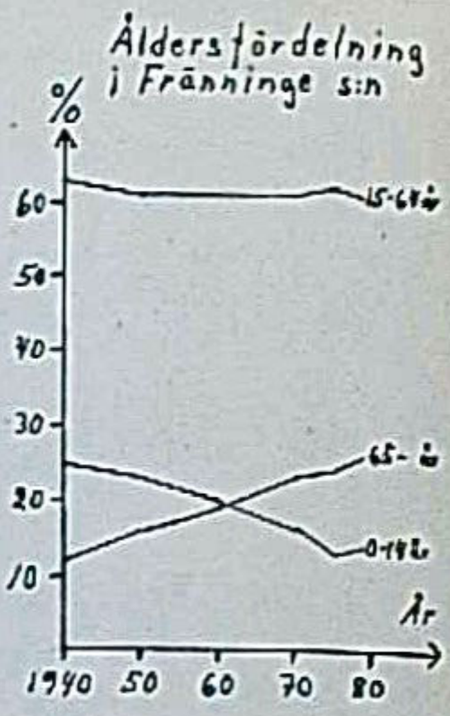

Jag har tagit med ytterligare två diagram, som kanske kan vara intressanta. Det första visar (nästa sida) hur andelen yrkesverksamma, som är sysselsatta inom jordbruk i vår socken minskade kraftigt mellan 1965 och 1975. Samtidigt växte på samma sätt andelen, som är sysselsatta inom andra verksamheter. Här

är inräknat sysselsatta inom tjänstesektorn, industri, byggnadsbranchen, handel och samfärdsel. Av dessa finns de flesta 16% inom tjänstesektorn och 9% inom industri.

Det andra diagrammet visar tre åldersgruppers andel av befolkningen. Som synes har andelen vuxna varit i stort sett oförändrad. Procentuellt har pensionärerna ökat mer än dubbelt sen 1940, medan andelen barn minskat från 25% till 13% på 35 år. Lägg dock märke till den sista biten på barnkurvan. Har möjligen botten passerats? Är kurvan på väg upp igen?

1980 föddes 14 barn i Frännings socken, en ganska hög siffra, som inte finns med i den nu redovisade statistiken. Frännings socken har som helhet under åtminstone första delen av 81 visat på en ökning av invånarantalet.

För Starrarps del har det sensationella inträffat, att det i år fötts inte mindre än fyra barn i byn. Detta har inte hänt på 30 år!!!

Dessa glada bilder på de fyra yngsta starrarpsborna med sina mödrar får bli en fin avslutning på årets Hårderupspost och bör vara orsak till en optimistisk syn på framtiden.

Fr.v. Gun-Britt Eddebrant, Starrarp 10 med Eva-Lena på armen. Monica Olsson, Starrarp 14 med Rickard på armen. Britt Jennhag, Starrarp 21 med Pia i famnen och så på andra bilden Jeanette Wachner-Bengtsson, Starrarp 1 med Hans i knät.